

Lijst met de zeven SBL-competenties, de bijbehorende bekwaamheidseisen en gedragsindicatoren voor docenten

1. Interpersoonlijk competent

Een interpersoonlijk competente leraar/lerares schept een vriendelijke en coöperatieve sfeer en brengt een open communicatie tot stand. Hij/zij bevordert de zelfstandigheid van de leerlingen en zoekt in zijn/haar interactie met leerlingen een goede balans tussen: leiden en begeleiden, sturen en volgen, confronteren en verzoenen, corrigeren en stimuleren.

Bekwaamheidseis 1: De leraar/lerares onderschrijft zijn/haar interpersoonlijke verantwoordelijkheid. Hij/zij is zich bewust van zijn/haar eigen houding en gedrag en van de invloed daarvan op de leerlingen. Hij/zij heeft ook voldoende kennis en vaardigheid op het gebied van groepsprocessen en communicatie om een goede samenwerking met en van de leerlingen tot stand te brengen.

Gedragsindicatoren:

- 1 Hij/zij reageert positief op antwoorden/denkinspanningen van leerlingen.
- 2 Hij/zij praat en schrijft in voor leerlingen begrijpelijke taal.
- 3 Hij/zij ziet het effect van groepsdynamische processen en kan daar effectief op ingaan.
- 4 Hij/zij benoemt non-verbaal gedrag en gaat daar adequaat mee om.
- 5 Hij/zij stimuleert gewenst gedrag en spreekt leerlingen aan op ongewenst gedrag.
- 6 Hij/zij laat merken dat zijn/haar basishouding ten opzichte van de leerlingen positief is. Hij/zij bouwt ongedwongen en gezellige momenten in de lessen in.
- 7 Hij/zij schept een band met de groep en zorgt voor een goede sfeer in de les.
- 8 Hij/zij geeft zijn/haar lessen op een wijze die past binnen de onderwijskundige visie van de school (uitnodigend onderwijs/activerende didactiek).
- 9 Hij/zij stelt zich open om met leerlingen meningen en opvattingen te delen, geeft passende feedback en is zelf aanspreekbaar.
- 10 Hij/zij toont waardering en respect naar leerlingen. (Zijn/haar leerlingen weten dat hij/zij ze niet in verlegenheid zal brengen bij het geven van beurten.)
- 11 Hij/zij kan verantwoorden hoe hij/zij met zijn/haar leerlingen omgaat.
- 12 Hij/zij houdt in zijn/haar taalgebruik, omgangsvormen en manier van communiceren rekening met wat aansluit bij het niveau van zijn/haar leerlingen.
- 13 Hij/zij voelt zich in aanwezigheid van leerlingen (ook in buiten-lessituaties) altijd verantwoordelijk als docent en gedraagt zich dienovereenkomstig.

2. Pedagogisch competent

Een pedagogisch competente leraar/lerares kan op basis van kennis van de basisbehoeften en de ontwikkelingsprocessen van leerlingen, voor een bepaalde groep leerlingen een veilige leer- en werkomgeving realiseren. Hij/zij biedt houvast en structuur bij de keuzes die zij moeten maken, zodat de leerlingen zich sociaal-emotioneel en moreel kunnen ontwikkelen. Hij/zij zorgt ervoor dat de leerlingen weten dat ze erbij horen, welkom zijn en gewaardeerd worden. Hij/zij zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar omgaan en uitgenodigd worden om verantwoordelijkheid voor elkaar te nemen. Hij/zij zorgt er voor dat leerlingen initiatieven kunnen nemen en zelfstandig kunnen werken, hun affiniteiten en ambities leren ontdekken en op basis hiervan keuzes maken met betrekking tot hun studie en loopbaan.

Bekwaamheidseis 2: De leraar/lerares onderschrijft zijn/haar pedagogische verantwoordelijkheid. Hij/zij heeft voldoende pedagogische kennis en vaardigheid om een veilige leeromgeving tot stand te brengen waarin leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot een zelfstandig en verantwoordelijk persoon.

Hij/zij realiseert dit voor de groepen waarmee hij/zij werkt, maar ook voor individuele leerlingen.
Hij/zij doet dit op een professionele, planmatige manier.

Gedragsindicatoren:

- 1 Hij/zij stelt en bewaakt (consequent) regels en treedt op positieve wijze corrigerend op ter handhaving van de orde en een gestructureerde, veilige werksfeer. (Hij/zij beloont meer dan hij/zij straft.)
- 2 Hij/zij bespreekt (in moeilijke situaties) samen met de leerling(en) de effecten van hun gedrag en zoekt – ook samen – naar oplossingen om de situatie te verbeteren.
- 3 Hij/zij heeft belangstelling voor hetgeen leerlingen bezig houdt en betreft hun belevingswereld in zijn/haar lessen. Hij/zij waardeert de inbreng van de leerlingen en complimenteert hen regelmatig. Hierbij prijst hij/zij op afstand -andere leerlingen mogen het horen- en corrigeert van dichtbij (hij/zij brengt de leerling niet in verlegenheid).
- 4 Hij/zij leert de leerlingen respectvol om te gaan met elkaar, met de docent en met (les) materialen.
- 5 Hij/zij houdt rekening met leer- en ontwikkelingsproblemen van leerlingen en beoordeeld in overleg met collega's of en hoe die aangepakt kunnen worden. Hij/zij past deze aanpak toe en indien nodig weet hij/zij waar hulp gevonden kan worden in (en buiten) de school.
- 6 Hij/zij laat leerlingen naar hun mogelijkheden zelfstandig werken of in overleg (samen) aan opdrachten werken en past zijn/haar werkvormen daarbij aan.
- 7 Hij/zij neemt de tijd om leerlingen te leren zorgvuldig om te gaan met eigen-, andermans- en schoolspullen.
- 8 Hij/zij bevordert bij leerlingen geloof in eigen kunnen door aan te sluiten bij en te beklemtonen wat ze al wèl kunnen.
- 9 Hij/zij geeft leerlingen de gelegenheid succeservaringen op te doen tijdens het maken van opdrachten (competentiegevoelens).
- 10 Hij/zij kijkt samen met leerlingen terug op hoe ze geleerd hebben en wat ze geleerd hebben (reflectie en leren leren).

3. Didactisch en vakinhoudelijk competent

Een didactisch en vakinhoudelijk competente leraar/lerares helpt zijn/haar leerlingen zich de leerinhouden van een bepaald vak of beroep eigen te maken en vertrouwd te raken met de manier waarop die in het dagelijks leven en in het werk gebruikt worden. Ook helpt hij/zij de leerlingen zicht te krijgen op wat zij in de samenleving en in de wereld van het werken kunnen verwachten. Hij/zij creëert een krachtige leeromgeving, onder andere door het leren in verband te brengen met realistische en voor de leerlingen relevante toepassingen van kennis in beroep en maatschappij. Hij/zij stemt de leerinhouden en ook zijn/haar doen en laten af op de leerlingen en houdt rekening met individuele verschillen. Hij/zij bepaalt met de leerling diens (individuele) leertraject, met bijvoorbeeld mogelijkheden voor leren buiten school en leren in context van de beroepsuitoefening. Hij/zij motiveert de leerlingen voor hun leer- en werktaken, daagt hen uit om er het beste van te maken en helpt hen om de taken met succes af te ronden. Hij/zij leert de leerlingen leren en werken, ook van en met elkaar, om daarmee onder andere hun zelfstandigheid te bevorderen.

Bekwaamheidseis 3: De leraar/lerares onderschrijft zijn/haar vakinhoudelijke en didactische verantwoordelijkheid. Hij/zij heeft voldoende vakinhoudelijke en didactische kennis en vaardigheid om een krachtige leeromgeving tot stand te brengen waarin leerlingen zich op een goede manier de leerinhouden van een bepaald vak of beroep eigen kunnen maken. Hij/zij realiseert zo'n krachtige

leeromgeving voor de groepen waarmee hij/zij werkt, maar ook voor individuele leerlingen. Hij/zij doet dit op een professionele, planmatige manier.

Gedragsindicatoren:

- 1 Hij/zij bewerkstelligt met behulp van activerende opdrachten dat leerlingen actief en zelfstandig invulling geven aan hun individuele leerproces en planning. Hij/zij laat binnen gegeven kaders de leerlingen hun eigen leerdoelen formuleren.
- 2 Hij/zij kan leerlingen alternatieve leer- en oplossingsstrategieën laten ontdekken of reikt deze aan. Hierbij speelt hij/zij in op verschillen in stijl van leren van leerlingen.
- 3 Hij/zij laat leerlingen aan elkaar uitleggen/ elkaar helpen en samenwerken.
- 4 Hij/zij kent en gebruikt vakinhoudelijke kennis in samenhang met de doelen die binnen de verschillende onderwijssoorten en niveaus moeten worden gerealiseerd.
- 5 Hij/zij heeft zicht op de binnen zijn/haar sector/sectie/team afgesproken vakoverstijgende kennis en vaardigheden en werkt binnen zijn/haar lessen volgens deze afspraken.
- 6 Hij/zij biedt leerlingen keuzes (thema's, werkvormen, opdrachten) en zorgt voor actieve betrokkenheid van de leerlingen bij de invulling van hun onderwijsprogramma.
- 7 Hij/zij creëert de randvoorwaarden (sfeer, organisatie, opdrachten, materialen en machines) die de leerlingen in staat stellen zelfstandig te kunnen werken, zodat zij in hun eigen tempo en op hun eigen wijze kunnen leren.
- 8 Hij/zij scheidt naar leerlingen helderheid over de samenhang van verschillende onderwijsactiviteiten en legt duidelijk uit welke leerdoelen hij/zij met welke activiteiten nastreeft.
- 9 Hij/zij maakt gebruik van (moderne) hulpmiddelen.
- 10 In zijn/haar interactie met leerlingen benut hij/zij de kennis en ervaring die de leerlingen elders (bijvoorbeeld tijdens stages, werk) hebben opgedaan, waardoor zijn/haar onderwijs inhoudelijk up-to-date blijft. (Hij/zij activeert voorkennis bij de leerlingen.)
- 11 Hij/zij kan zijn/haar vakinhoudelijke en didactische opvattingen verantwoorden en ook hoe hij/zij de groep of individuele leerling aangepakt heeft. Daarbij maakt hij/zij gebruik van relevante en actuele theoretische en methodische inzichten.
- 12 Hij/zij kan op basis van evaluaties en toetsen betrouwbare uitspraken doen over de kennis en vaardigheden van zijn/haar leerlingen en hun studie/doorstroommogelijkheden in de toekomst.
- 13 Hij/zij kan beschrijven hoe zijn/haar leerlingen leren, hij/zij analyseert problemen van leerlingen bij het zich eigen maken van de stof en stimuleert leerlingen hierover mee te denken.

4. Organisatorisch competent

Een organisatorisch competente leraar/lerares draagt zorg voor organisatorische zaken die samenhangen met zijn/haar onderwijs en het leerproces van de leerlingen in de school en op de werkplek. Hij/zij zorgt voor een ordelijke en taakgerichte omgeving voor zijn/haar leerlingen. Waar het leren op verschillende plaatsen afspeelt (bijvoorbeeld op verschillende plaatsen in de school, stages, musea etc.) zorgt de leraar/lerares (eventueel in samenspraak met andere begeleiders) voor afstemming tussen die verschillende plaatsen. Hij/zij zorgt ervoor dat de leerlingen weten waar ze aan toe zijn en welke ruimte ze hebben voor eigen initiatief en dat ze weten wat ze moeten (of kunnen) doen, hoe en met welk doel ze dat moeten (of kunnen) doen.

Bekwaamheidseis 4: De leraar/lerares onderschrijft zijn/haar organisatorische verantwoordelijkheid. Hij/zij heeft voldoende organisatorische kennis en vaardigheid om in zijn/haar groepen en de andere contacten met leerlingen een goed leef- en werkklimaat tot stand te brengen. Overzichtelijk, ordelijk en taakgericht. In alle opzichten voor zichzelf, de collega's en vooral voor de leerlingen helder. En dat op een professionele en planmatige manier.

Gedragsindicatoren:

- 1 Hij/zij draagt zorg voor een goede planning van zijn/haar onderwijswerkzaamheden.
- 2 Hij/zij houdt zich op een consequente manier aan procedures en afspraken.
- 3 Hij/zij houdt voor zijn/haar onderwijs een planning aan die bij de leerlingen bekend is en waarop zij hun eigen planning kunnen afstemmen. Hij/zij gaat adequaat om met tijd.
- 4 Hij/zij kan de (voor zijn/haar doelgroepen relevante) aspecten van klassenmanagement toepassen, waardoor hij/zij een gestructureerde leeromgeving creëert.
- 5 Hij/zij plant zijn/haar werkzaamheden zodanig, dat hij/zij aan de schoolorganisatorische eisen kan voldoen.
- 6 Hij/zij zorgt dat toetsen e.d. tijdig zijn nagekeken en dat leerlingen de beoordelingen snel ontvangen.
- 7 Hij/zij zorgt dat zijn/haar administratie (cijfers, absentie e.d.) altijd op orde is.
- 8 Hij/zij heeft een gemakkelijk toegankelijke administratie en registratie van leerlinggegevens en voegt deze in het op school gehanteerde leerlingvolgsysteem.
- 9 Hij/zij kan in onverwachte situaties op een professionele manier improviseren en duidelijke prioriteiten stellen.
- 10 Indien relevant: Hij/zij organiseert tijdig en administreert in samenwerking met collega's en de (praktijk-) begeleider van het bedrijf of instelling de beoordeling van de leerling.

5. Competent in het samenwerken met collega's

Een leraar/lerares die competent is in het samenwerken met collega's moet ervoor zorgen dat zijn/haar werk en dat van de collega's in de school goed op elkaar zijn afgestemd. Hij/zij moet ook bijdragen aan het goed functioneren van de schoolorganisatie. Hij/zij levert zijn/haar bijdrage aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat op de school, aan een goede onderlinge samenwerking en aan een goede schoolorganisatie. Hij/zij werkt goed samen met collega's en communiceert goed met hen, hij/zij levert een constructieve bijdrage aan vergaderingen en andere vormen van schooloverleg en aan de werkzaamheden die moeten worden uitgevoerd om de school goed te laten functioneren. Hij/zij levert een bijdrage aan de ontwikkeling en verbetering van de school.

Bekwaamheidseis 5: De leraar/lerares onderschrijft zijn/haar verantwoordelijkheid in het samenwerken met collega's. Hij/zij heeft voldoende kennis en vaardigheden om een professionele bijdrage te leveren aan een goed pedagogisch en didactisch klimaat van zijn school, aan goede werkverhoudingen en een goede schoolorganisatie.

Gedragsindicatoren:

- 1 Hij/zij levert een actieve, constructieve bijdrage aan verschillende vormen van overleg en samenwerken op school.
- 2 Hij/zij overlegt met collega's in het kader van vakoverstijgende vaardigheden die leerlingen moeten leren en stelt daarop waar nodig zijn/haar eigen planning van toepassingen/activiteiten bij.
- 3 Hij/zij benoemt "weerstand" tegen veranderingen en draagt oplossingen aan.
- 4 Hij/zij werkt samen met collega's in het voorbereiden, uitvoeren (teamteaching),

- evalueren en ontwikkelen van (toetsen van) (vakoverstijgend) onderwijs.
- 5 Hij/zij is in staat een positieve bijdrage te leveren aan het leren van en met elkaar d.m.v. collegiale consultatie en actief participeren in intervisiegroepen.
 - 6 Hij/zij houdt rekening met zijn/haar collega's en met de belangen van de school.
 - 7 Hij/zij spreekt collega's aan en is zelf ook aanspreekbaar als het gaat om het delen van informatie die van belang is bij de voortgang van het werk of het vragen of geven van hulp bij het werk.
 - 8 Hij/zij werkt met collega's samen aan het verbeteren en vernieuwen van het onderwijs of de organisatie.
 - 9 Hij/zij maakt gebruik van het op school gehanteerde model voor kwaliteitszorg en methodieken voor onderwijsverbetering en schoolontwikkeling.

6. Competent in het samenwerken met de omgeving

Een leraar/lerares die competent is in samenwerken met de omgeving zorgt voor een goede communicatie en afstemming met ouders of verzorgers van de leerlingen, met bedrijven of instellingen waar de leerling (in het kader van zijn opleiding) mee te maken heeft. Hij/zij maakt doeltreffend gebruik van het professionele netwerk van de school als het gaat om de opleiding van de leerling of de zorg voor de leerling. Hij/zij gaat verantwoordelijk en zorgvuldig om met de contacten die hij/zij namens de school onderhoudt met de omgeving van de school en hij/zij werkt mee aan een goede samenwerking tussen partijen.

Bekwaamheidseis 6: De leraar/lerares onderschrijft zijn/haar verantwoordelijkheid in het samenwerken met de omgeving van de school. Hij/zij heeft voldoende kennis en vaardigheid om goed samen te werken met mensen of instellingen om hun gezamenlijke verantwoordelijkheid vorm te geven in het opleiden van de leerling. En hij/zij heeft voldoende kennis en vaardigheid om samen te werken met mensen en instellingen die betrokken zijn bij de zorg voor de leerlingen en bij de school.

Gedragsindicatoren:

- 1 Hij/zij initieert waar nodig overleg met de ouders van de (potentiële) leerlingen.
- 2 Hij/zij onderneemt - indien nodig - initiatieven om contacten op te bouwen en te onderhouden met de buurt en instellingen buiten de school (basisonderwijs, vervolgonderwijs, bedrijfsleven, inspectie, gemeente etc.).
- 3 Hij/zij overlegt met vertegenwoordigers van toeleverende en afnemende scholen om te komen tot doorlopende leerlijnen, zodat de leerling optimaal de eigen loopbaan vorm kan geven.
- 4 Binnen deze contacten kan hij/zij opvattingen en werkwijzen op het gebied van samenwerken verantwoorden.
- 5 Indien relevant: hij/zij ziet toe op een goede begeleiding tijdens de stages van de leerlingen.

7. Competent in reflectie en ontwikkeling

Een competente leraar/lerares in reflectie en ontwikkeling denkt regelmatig na over zijn/haar beroepsopvattingen en zijn/haar professionele bekwaamheid. Hij/zij streeft ernaar zijn/haar beroepsuitoefening bij de tijd te houden en te verbeteren. Hij/zij weet wat hij/zij goed en belangrijk vindt in zijn/haar leraarschap en van welke waarden, normen en onderwijskundige opvattingen hij/zij uitgaat. Hij/zij heeft een goed beeld van de eigen competenties, zijn/haar sterke en zwakke kanten, werkt op een planmatige manier aan zijn/haar verdere ontwikkeling. Hij/zij stemt de eigen

ontwikkeling af op het beleid van de school en benut de kansen die de school biedt om zich verder te ontwikkelen.

Bekwaamheidseis 7: De leraar/lerares onderschrijft zijn/haar verantwoordelijkheid voor de eigen professionele ontwikkeling. Hij/zij onderzoekt, expliciteert en ontwikkelt zijn/haar opvattingen over het leraarschap en zijn/haar bekwaamheid als leraar/lerares (of andere functie).

Gedragsindicatoren:

- 1 Hij/zij reflecteert regelmatig zijn/haar aanpak van lesgeven en evalueer wat hij/zij in de toekomst anders kan doen.
- 2 Hij/zij vraagt regelmatig een (begeleidende) collega commentaar/advies te geven op zijn/haar lesgeven.
- 3 Hij/zij maakt gebruik van onderzoek gericht op zijn/haar eigen vakgebied en rol als pedagoog om te komen tot verbeteringsvoorstellen.
- 4 Hij/zij bezoekt studiebijeenkomsten en dergelijke om inzicht te krijgen in nieuwe werkwijzen en presenteert zijn/haar bevindingen aan collega's.
- 5 Hij/zij neemt initiatieven tot veranderingen binnen zijn/haar afdeling/team/sectie.
- 6 Hij/zij vergroot zijn/haar kennis en vaardigheden met betrekking tot gezamenlijk gemaakte keuzen betreffende onderwijsontwikkeling.
- 7 Hij/zij analyseert regelmatig zijn/haar vakinhoudelijke- en vakdidactische kennis en vaardigheden en onderneemt initiatieven om deze kennis en vaardigheden op peil te houden.